

Munte negru – istorie și geopolitică

*Dumitru-Valentin Pătrașcu
Adina Gabriela Cotorogea*

Situat pe malul estic al mării Adriatice într-o zonă muntoasă, de unde a derivat și denumirea statului, Muntenegru, cu peisajele sale superbe și marea de un albastru fermecător, este una din cele șase republici ce au constituit fosta Republică Socialistă Federativă Iugoslavia¹.

Favorizat în mod evident de poziționarea sa geostrategică, micul stat ex-iugoslav este cel mai recent stat candidat la integrarea europeană a cărui cerere de începere a negocierilor de aderare a fost admisă în cadrul Consiliului European de iarnă desfășurat la Bruxelles la 12-13 decembrie 2010.

Având o suprafață de circa 13 800 km² și o populație de aproximativ 620 000 de locuitori, Muntenegru este un stat european de dimensiuni reduse dar care posedă o istorie demnă de o mare națiune, plină deilde pentru contemporani; o istorie ce probează demnitatea și tenacitatea locuitorilor acestui ținut din Balcani.

Pătrunderea slavilor în acest ținut muntos s-a produs în secolul al VII-lea, aceștia așezându-se alături de albanezi și de populația autohtonă romanizată. De altfel, prezența populației romanizate este atestată și în vecinătatea regiunilor muntenegrene, în Dalmația și Kosovo. În acest sens stă mărturie denumirea vârfului Durmitor din cadrul lanțului Alpilor Dinarici, cel mai înalt vârf montan de pe teritoriul statului Muntenegru.

Odată cu pătrunderea otomanilor în Balcani la sfârșitul secolului al XIV-lea, în vecinătatea ținutului muntos din Muntenegru, în Kosovo (Câmpia Mierlei), s-a desfășurat la 28 iunie 1389 unul dintre cele mai dramatice momente ale invaziei otomane în Balcani. Ecoul și mitul bătăliei de la Kosovopolje a străbătut până în zilele noastre istoria națiunii sârbe.

La această primă bătălie de la Kosovo a luat parte o coaliție a creștinilor din Balcani în încercarea disperată de a stopa tăvălugul otoman pornit din Anatolia.

Bătălia a rămas puternic întipărită în memoria colectivă a sârbilor care se raportează la Kosovo ca la locul de naștere al civilizației ortodoxe sârbești

¹ Ion Pâlșoiu, *Geopolitica. Știință interdisciplinară*, Craiova, 2006, p. 67-68;
Iugoslavia în flăcări, București, 1993, *passim*

Florian Gârț,

deoarece în această zonă au fost ridicate numeroase mănăstiri și biserici ortodoxe sârbești.

De altfel, pe acest pământ sfânt al sârbilor, în Kosovo, la Pec, a luat ființă prima patriarhie sârbă ce avea sub jurisdicția sa toate teritoriile sârbești, inclusiv ținuturile vecine ale Muntenegrului.

În perioada dominației otomane, patriarhia ortodoxă de la Pec “s-a considerat moștenitoarea regatului sârb” fiind “perfect conștientă de misiunea ei națională”².

După prăbușirea statului bulgar în anul 1018 ca urmare a asalturilor repetate ale bizantinilor, în regiunile vestice ale Balcanilor s-au constituit două state sârbești. Primul dintre acestea, Zeta, era situat în regiunea muntoasă ce corespunde, în linii mari, teritoriului actual al Muntenegrului.

Ulterior a luat ființă și al doilea stat sârbesc, Raska, situat în centrul teritoriilor locuite de către sârbi. Cele două state sârbești au fost unificate de către Ștefan I (1168/1196), fondatorul dinastiei Nemanja, care după ce devenise jupan al Raškai, a preluat și controlul asupra Zetei.

Fiul său, Ștefan al II-lea Nemanja (1196-1227) și-a luat titlul de rege fiind supranumit “primul încoronat”³.

În această perioadă a fost constituită prima arhiepiscopie sârbească la Zica, aceasta fiind pusă sub autoritatea celui mai mic fiu al fondatorului dinastiei Nemanja, călugărul Sava.

De altfel, acesta este și motivul pentru care călugărul Sava, alături de regii dinastiei Nemanja, au fost canonizați de către Biserica Ortodoxă Sârbă.

Statul sârb medieval a cunoscut o perioadă de ascensiune în timpul domniilor lui Miliutin (1282-1331), apogeul puterii sârbești fiind atins în perioada domniei lui Ștefan Dușan (1331-1355) când statul sârb se întindea de la marea Adriatică până în sudul peninsulei balcanice, incluzând: Albania, Macedonia, Epirul și Tesalia⁴.

În aceste condiții, în 1346, Ștefan Dusan s-a proclamat împărat al sârbilor și grecilor, în același an fiind ridicată la rang de patriarhie, arhiepiscopia sârbească de la Pec⁵.

Stabilită inițial la Ras, capitala statului sârb medieval s-a mutat spre sud odată cu expansiunea statului spre sudul peninsulei balcanice. Astfel, pentru scurte perioade de timp, capitala statului s-a aflat la Pristina, ulterior, la Prizren, stabilindu-se, în cele din urmă, la Skoplje.

Este semnificativ faptul că pe teritoriul actual al Muntenegrului s-a constituit primul stat sârbesc, Zeta, și că prin unirea acestuia cu Raska, la sfârșitul secolului al XII-lea sub conducerea dinastiei Nemanja, s-a constituit un stat sârbesc

2 Barbara Jelavich, *Istoria Balcanilor*, vol. I, Iași, 2000, p. 31

3 *Ibidem*, p. 29

4 *Ibidem*

5 *Ibidem*, p. 30

puternic. Acesta avea să devină, în timpul domniei lui Ștefan Dusan (1331-1355) cel mai puternic stat din Balcani.

Cele două mari centre de putere ale statului sârb medieval (patriarhia și reședința regală) s-au aflat în perioada de apogeu a statului în Kosovo (Pristina, Prizren, Pec) în imediata apropiere a zonei muntoase din Muntenegru. Acest fapt, alături de epopeea primei bătălii de la Kosovo au făcut ca în mentalul colectiv și în mitologia sârbească, acest teritoriu să devină sacrosanct, fiind considerat inima Serbiei.

Moartea lui Ștefan Dusan în 1355 la doar 46 de ani a condus la dezintegrarea statului condus de el, proces definitivat în timpul domniei fiului său, Ștefan Uros al V-lea (1355-1371), ultimul reprezentant al dinastiei Nemanja.

După victoria de la Cernomen (1371) otomanii au pătruns spre centrul peninsulei balcanice, astfel fiind posibilă invazia lor în Kosovo, unde a avut loc la 28 iunie 1389 prima bătălie de la Kosovopolje, decisivă pentru soarta acestei regiuni.

La scurt timp, otomanii au ocupat teritoriile bulgărești, desființând țările de la Târnovo (1393) și Vidin (1396).

Atât în evenimentele legate de prima bătălie de la Kosovo, cât și în bătălia de la Nicopole (1396) a fost implicat și domnitorul Țării Românești, Mircea cel Bătrân (1386-1418) ce stăpânea Dobrogea, teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră, situat în peninsula balcanică. Astfel, Mircea cel Bătrân era direct interesat în stoparea ofensivei otomane în Balcani.

Eșecurile suferite de creștini în 1371, 1389, 1393 și 1396 au permis pătrunderea otomanilor în teritoriile bulgărești până la Dunăre, iar invazia otomană în Kosovo a deschis calea spre centrul Serbiei, transformată în 1459 în pașalâc.

Toate eforturile creștine pentru stoparea ofensivei otomane în Balcani au fost zadarnice. Eșecul campaniei lui Iancu de Hunedoara în Balcani (1442-1444) și înfrângerea armatelor creștine în cea de-a doua bătălie de la Kosovo (1448) au permis otomanilor să cucerească cea mai mare parte a teritoriilor sârbești, ajungând până la Dunăre.

Ofensiva otomană a fost stopată la Dunăre cu eforturi deosebite de o armată aflată sub comanda lui Iancu de Hunedoara în vara anului 1456.

De altfel, în cursul acestei campanii guvernatorul Ungariei s-a îmbolnăvit de ciumă și a murit în tabăra armatei sale de la Zemun, în apropierea Belgradului. Înmormântat în catedrala romano-catolică din Alba Iulia, pe sarcofagul său a fost dăltuită inscripția: *S-a stins lumina lumii!*

Deși au cucerit Kosovo și cea mai mare parte a Serbiei, otomanii au mai avut nevoie de aproape jumătate de secol pentru a pătrunde în Muntenegru unde exista o puternică mișcare de rezistență.

Evitând zona muntoasă din Muntenegru, ofensiva otomană s-a îndreptat în a doua jumătate a secolului al XV-lea, spre Bosnia și Herțegovina.

Astfel, Muntenegru a fost ultimul teritoriu sârbesc unde au pătruns otomanii. Abia în 1499 otomanii au reușit să stabilească un oarecare control asupra regiunilor muntenegrene.

Cu toate acestea, în toată perioada dominației otomane în Balcani, controlul sultanului asupra regiunilor muntenegrene era mai degrabă unul nominal decât efectiv.

La începutul secolului al XIX-lea, teritoriul muntenegrean era controlat de către lideri locali care nu recunoșteau autoritatea sultanului otoman, considerându-se independenți de acesta⁶.

În acea perioadă, regiunea avea aproximativ 120 000 de locuitori ce populau circa 140 de sate⁷. Capitala regiunii era localitatea Cetinje, aici aflându-se cea mai importantă mănăstire muntenegreană, reprezentând centrul spiritual al regiunii.

În 1798 s-a întrunit la Cetinje, sub conducerea episcopului Petru I, o adunare având ca scop discutarea problemelor locuitorilor teritoriilor muntenegrene și coordonarea apărării teritoriului de eventuale atacuri externe.

Această adunare a adoptat un cod de legi și a instituit un tribunal central, numit *Kuluk*, ce îndeplinea și funcții administrative.

Conducerea teritoriilor muntenegrene era asigurată de un episcop ortodox, ales cu regularitate din familia Petrovic, acesta fiind liderul spiritual, în timp ce conducătorul laic (guvernator) provenea din familia Radonjic.

Între cele două familii a existat un conflict permanent pentru obținerea puterii depline, conflict ce s-a încheiat după 1830 prin desființarea funcției de guvernator și exilarea sau uciderea membrilor familiei Radonjic.

Astfel, după această dată, episcopul de Cetinje deținea și puterea laică, devenind conducător al Muntenegrului.

Preluând conducerea teritoriilor muntenegrene, Petru al II-lea Njegos și-a propus constituirea unui aparat administrativ modern. El a beneficiat încă de la început de sprijinul guvernului imperial rus interesat de poziția geostrategică deținută de către Muntenegru în Balcani, acest teritoriu permițând accesul la Marea Adriatică⁸.

În aceste condiții, în 1831, guvernul rus i-a trimis în Muntenegru pe comisarii Ivan Vukotic și Matija Vucicevic, muntenegreni de origine, însoțiți de D. Milakovic, devenit ulterior secretar al lui Petru al II-lea, cu scopul de a ajuta la organizarea administrației centrale a regiunii⁹.

În același an s-a constituit Senatul Administrativ al Muntenegrului și Brdei care înlocuia tribunalul instituit în 1798. Senatul avea 16 membrii ce urmau să primească salarii de la stat.

Cu același prilej a fost organizată o mică forță armată numită *Garda*, avându-i

⁶ *Ibidem*, p. 223

⁷ *Ibidem*, p. 224

⁸ Ion Pâlșoiu, *op. cit.*, p. 59-62; Barbara Jelavich, *op. cit.*, p. 225

⁹ *Ibidem*

ca ofițeri pe liderii militari locali, aceasta având și atribuții polițienești și grănicerești. Membrii acesteia primeau, de asemenea, salarii de la stat.

Cea mai mare parte a sumelor necesare administrației muntenegrene proveneau dintr-o subvenție plătită de către Rusia.

În 1833, Petru al II-lea Njegos, conducătorul Muntenegrului, a efectuat o vizită în Rusia unde a fost primit de către țarul Nicolae I. La revenirea în Muntenegru a adus o importantă sumă de bani, o tipografie, icoane și cărți bisericești pentru mănăstirea din Cetinje.

Pe toată perioada domniei sale Petru al II-lea Njegos a avut relații bune cu guvernul rus, legăturile diplomatice realizându-se prin intermediul consulului Rusiei de la Dubrovnik (Dalmația), Jeremia Gagic. Sârb de origine, acesta emigrase în Rusia, intrând în serviciul diplomatic al acesteia. Numit consul la Dubrovnik în 1815 a îndeplinit această funcție timp de 40 de ani.

Între 1832-1842 au avut loc mai multe ciocniri între forțele muntenegrene și unități otomane în încercarea lui Petru al II-lea de a prelua controlul asupra punctelor strategice Grahovo și Podgorica.

Ca urmare a unor confruntări interne și a declanșării foametei, în 1837 Petru a efectuat o a doua vizită în Rusia, obținând din nou sprijinul țarului și un ajutor în bani și cereale.

Pe lângă calitățile de conducător politic, Petru al II-lea Njegos era și poet. În opera sa poetică, ce l-a consacrat ca cel mai mare poet sârb, el îi consideră pe muntenegreni ca fiind sârbi:

Dumnezeu și-a vărsat mânia asupra sârbilor

*Căci păcate de moarte au îndepărtat mila Lui de noi*¹⁰

În anii 1846-1847 Petru al II-lea s-a confruntat cu o nouă revoltă a liderilor militari locali. Deși aceștia erau sprijiniți de pașa de Shkoder, revolta a fost înfrântă.

Cu toate că în 1833 a fost deschisă prima școală primară din Muntenegru, numărul școlilor era redus, educația fiind practic inaccesibilă mării majorități a populației. Tocmai din această cauză analfabetismul avea o pondere foarte ridicată.

Domnia lui Petru al II-lea s-a încheiat în 1851 când acesta a murit de tuberculoză. Înainte de a muri îl desemnase ca succesor pe nepotul său, Danilo.

În 1858 Danilo s-a proclamat domnitor al Muntenegrului, după ce obținuse susținerea Rusiei și a Imperiului Habsburgic, renunțând la funcția de episcop.

Un an mai târziu, trupele muntenegrene au ocupat localitatea Zabljak de pe malul lacului Shkoder (Scutari), după ce Imperiul Habsburgic adresase un ultimatum Imperiului Otoman. Aceasta deoarece habsburgii preferau ca micul principat munte negrean să preia controlul unor teritorii cu poziție strategică în detrimentul Imperiului Otoman.

¹⁰ *Ibidem*, p. 227

În politica internă, Danilo a reorganizat forțele armate, iar în 1855 Senatul a adoptat un nou cod de legi bazat pe egalitatea în fața legii și pe protejarea proprietății private.

Profitând de revoltele izbucnite în 1855 în Herțegovina și colaborând cu răsculații împotriva otomanilor, în mai 1858 forțele armate muntenegrene au ocupat localitatea Grahovo. După intervenția Rusiei și Franței la Constantinopol, s-a decis cedarea orașului și a unui teritoriu adiacent către principatul Muntenegru.

După asasinarea lui Danilo în 1860, conducerea Muntenegrului a fost preluată de către Nikola I (1860-1916). Acesta se născuse în 1841 în Franța unde primise o educație aleasă.

În politica externă, viitorul rege Nicolae (Nikola) viza expansiunea teritorială a Muntenegrului pe seama Imperiului Otoman. Această politică a condus la încheierea în 1866 a unui acord cu Serbia condusă de către Mihail Obrenovic.

Ulterior au fost încheiate acordurile între Serbia și Grecia (1867) și între Serbia și România (1868), dar acestea au devenit inutile după asasinarea principelui sârb Mihail Obrenovic în 1868.

Răscoala slavilor din Herțegovina și Bosnia din vara anului 1875 a condus la redeschiderea chestiunii orientale. Mișcarea din aceste regiuni era privită cu simpatie de către opinia publică din Serbia și Muntenegru¹¹.

Într-un raport redactat la 3 iulie 1875 de către agentul diplomatic al României la Belgrad, A. Cantacuzino, se preciza că: *“Cei ce doresc o răzvrătire serioasă împotriva stăpânirii turcești (...) nădăjduiesc că (...) foarte curând răscoala va fi susținută, pe de o parte de către Muntenegru, și, pe de altă parte, de către Serbia.”*¹²

De altfel, pe măsură ce răscoala din Bosnia și Herțegovina se amplifica, Muntenegru și Serbia se pregăteau pentru un eventual conflict armat cu Imperiul Otoman. În acest sens, Muntenegru a achiziționat importante cantități de material militar¹³.

Încurajați de succesele obținute de răsculații din Bosnia și Herțegovina, în aprilie 1876 a izbucnit o puternică revoltă în teritoriile locuite de către bulgari¹⁴.

În aceste condiții, în iunie 1876 Serbia a declarat război Imperiului Otoman pentru a veni în sprijinul răsculaților din Bosnia și Herțegovina. La scurt timp, Muntenegru a declarat, la rândul său, război Imperiului Otoman¹⁵.

În ciuda unui puternic sprijin oferit armatei sârbe de către Rusia și a aportului voluntarilor ruși, la 1 septembrie 1876 otomanii au ocupat punctul strategic de la

11 Nicolae Ciachir, *Istoria popoarelor din sud-estul Europei în epoca modernă*, București, 1998, p. 258

12 ***, *Documente privind istoria României. Războiul pentru Independență*, vol. I, partea a II-a, p. 1

13 *Ibidem*, vol. I, partea a II-a, p. 27-28

14 Nicole Ciachir, *op. cit.*, p. 231

15 *Ibidem*, p. 263

Alexinac, armata sârbă fiind pe punctul de a fi învinsă.

Urmare a unui ultimatum adresat de către Rusia, Imperiul Otoman a consimțit, în cele din urmă, la încheierea unui armistițiu pe durată de două luni.

În aceste condiții, în decembrie 1876 s-a desfășurat la Constantinopol o conferință a Marilor Puteri ce viza soluționarea conflictului balcanic¹⁶.

Ca urmare a eșecului tratativelor de pace, la 15 ianuarie 1877, Austro-Ungaria și Rusia au semnat la Budapesta o convenție secretă. Conform prevederilor acesteia Austro-Ungaria rămânea neutră în cazul unei intervenții rusești în Balcani. Totodată își dădea consimțământul pentru participarea la război a Serbiei și Muntenegrului în alianță cu Rusia.

În schimbul păstrării neutralității, Austro-Ungaria obținea dreptul de a ocupa Bosnia și Herțegovina¹⁷.

În cele din urmă, în februarie 1877 s-a încheiat pacea între Serbia și Imperiul Otoman pe baza *status-quo*-ului existent¹⁸.

Armata muntenegreană ce a participat la războiul antiotoman din 1876 fusese reorganizată în 1866 cu sprijinul unei misiuni militare sârbe sosită în acest scop în Muntenegu.

Muntenegu a declarat război Imperiului Otoman la 30 iunie 1876, forțele muntenegrene urmărind eliberarea Herțegovinei și alipirea acestei regiuni la statul muntenegrean.

Astfel, datorită succeselor repurtate de către muntenegreni, otomanii au fost nevoiți să maseze în Herțegovina și la frontierele Muntenegrului un efectiv de 125 000 de soldați¹⁹.

Până la 1 noiembrie 1876, data încheierii armistițiului, muntenegrenii ocupaseră o serie de cetăți otomane, printre care Medun, capturaseră 16 000 de arme și 13 tunuri, nici un soldat otoman nereușind să pătrundă pe teritoriul muntenegrean²⁰.

După câteva luni de pace, la 12/24 aprilie 1877, în chiar ziua în care Rusia declara război Imperiului Otoman, Muntenegu reia ostilitățile împotriva trupelor otomane.

În aceste condiții, comandanții otomani au considerat necesar să scoată din luptă Muntenegu după care să se îndrepte cu toate forțele spre Dunăre. În acest scop au fost concentrate 40 de batalioane în Herțegovina, 30 în Albania și 20 de batalioane în regiunea Vasajevicka²¹.

Trupele muntenegrene cuprindea 44 de batalioane și se aflau sub comanda a 3 voievozi (căpitani): Vukotic, Boza Petrovic și Miljan Vukov.

16 *Ibidem*, p. 266

17 *Ibidem*, p. 268

18 *Ibidem*, p. 289

19 *Ibidem*, p. 291

20 *Ibidem*

21 *Ibidem*, p. 292

Luptele au fost deosebit de sângeroase, cu succese și insuccese de ambele părți. În cursul acestora otomanii au mobilizat doar pe frontul muntenegrean peste 100 000 de soldați.

În cele din urmă, muntenegrenii au obținut victorii răsunătoare la: Niksic, Bar și Skadar (Shkoder)²².

Urmare a victoriilor obținute pe câmpul de luptă de către armata muntenegreană în cursul acestui război, denumit de către muntenegreni *Velji Rat* (Marele Război), era confirmată independența *de facto* a Muntenegrului față de Imperiul Otoman.

Tratatul de pace semnat între Rusia și Imperiul Otoman la 19 februarie/3 martie 1878 la San Stefano²³ prevedea, printre altele, recunoașterea independenței României, Serbiei și Muntenegrului²⁴.

Muntenegrul era singurul dintre cele trei state menționate mulțumit de tratatul de la San Stefano, deoarece conform prevederilor teritoriale ale acestuia, teritoriul muntenegrean urma să crească de trei ori²⁵.

Prevederile tratatului de la San Stefano privind constituirea unui mare principat autonom bulgar cu ieșire la Marea Neagră și Marea Egee și aflat sub controlul Rusiei au nemulțumit Marile Puteri europene²⁶.

Astfel, la doar trei zile de la semnarea tratatului de pace de la San Stefano, cancelarul Imperiului Austro-Ungar, Gyula Andrassy solicita în mod oficial convocarea unui Congres de Pace cu participarea Marilor Puteri. Acesta avea să se desfășoare la Berlin în perioada 1/13 iunie-1/13 iulie 1878, fiind prezidat de către cancelarul german Otto von Bismarck²⁷.

Tratatul de pace de la Berlin, semnat la 1/13 iulie 1878 prevedea la articolul 26 recunoașterea independenței Muntenegrului. Astfel, articolul 26 preciza că: *“Independența Muntenegrului este recunoscută de Înalta Poartă și de toate celelalte părți contractante”*²⁸.

Articolul 27 al tratatului garanta libertatea cultelor în Muntenegru și exercitarea drepturilor civile și politice²⁹.

Articolele 28 și 29 ale tratatului se referă la teritoriile alipite Muntenegrului și stabilesc granițele viitoare ale acestui principat.

Articolul 29 prevedea cedarea portului Antivari (Bar), situat pe malul Mării Adriatice, către Muntenegru dar preciza că poliția maritimă în apele teritoriale

22 *Ibidem*

23 Arhivele Naționale Istorice Centrale (A.N.I.C.), Fond Casa Regală, dosar 16/1878, f. 100-110

24 Sorin Liviu Damean, *România și Congresul de Pace de la Berlin (1878)*, București, 2005, p. 56; George Hoffman, *The Balkans in Transition*, New York, 1963, p. 5

25 Nicolae Ciachir, *op. cit.*, p. 315

26 Plamen Pavlov, Iordan Ianev, Daniel Cain, *Istoria Bulgariei*, București, 2002, p. 105

27 Lucian Giura, Maura Geraldina Giura, *Otto von Bismarck. Artizanul Germaniei moderne*, Sibiu, 2003, *passim*; Jacques Droz, *Istoria Germaniei*, București, 2006, p. 43-63

28 Sorin Liviu Damean, *op. cit.*, p. 118

29 *Ibidem*

ale Muntenegrului urma a se face de către Austro-Ungaria³⁰.

În ciuda unor câștiguri evidente obținute de către Muntenegru prin tratatul de la Berlin, principele Nikola era nemulțumit de prevederile articolului 25 al tratatului conform căruia regiunile Bosnia și Herțegovina urmau a fi ocupate și administrate de către Austro-Ungaria³¹.

De asemenea, conform prevederilor teritoriale ale tratatului de la Berlin, sangeacul Novi Pazar, situat între Serbia și Muntenegru urma a fi ocupat și administrat de către Austro-Ungaria. În acest fel, Dubla Monarhie dorea să împiedice o eventuală unire a celor două state sârbești (Serbia și Muntenegru), împiedicând totodată Serbia să obțină accesul la Marea Adriatică.

Astfel, Austro-Ungaria obținea importante achiziții teritoriale în Balcani (Bosnia, Herțegovina, Sangeac-ul Novi Pazar). Ultimele două regiuni fuseseră privite de către principele Nikola al Muntenegrului ca teritorii ce ar fi trebuit alipite statului său. Pierzând posibilitatea de a le alipi, Muntenegru era înconjurat din trei părți de teritorii aflate sub controlul Austro-Ungariei.

După 1878 principele Nikola al Muntenegrului a încercat să se implice în politica internă a Serbiei. Astfel, în 1883 s-a oficiat căsătoria dintre fiica acestuia, Zorka, și prințul Petru Karageorgevič, rival al regelui Serbiei, Milan Obrenović³².

Deși se proclamase rege al Serbiei în 1882, Milan Obrenovic trebuia să facă față unei opoziții interne tot mai nemulțumită de realizările insuficiente în cheștiunea națională.

În 1878 Serbia obținuse un mic teritoriu de circa 388 km², în timp ce Bosnia și Herțegovina fuseseră ocupate de Austro-Ungaria, la fel ca și sangeac-ul Novi Pazar³³. Acesta din urmă era un mic teritoriu situat între Serbia și Muntenegru.

După ce regina Natalia a părăsit Serbia în 1887 luându-l cu ea pe moștenitorul tronului, Alexandru, tot mai mulți sârbi erau favorabili urcării pe tron a lui Petru Karageorgevic și înlăturării lui Milan Obrenović.

În aceste condiții, Milan a convocat în 1888 o adunare care a adoptat o constituție liberală. La scurt timp, Milan a abdicat în favoarea fiului său Alexandru care s-a întors în țară, devenind rege la doar 13 ani.

În 1893 Alexandru a abrogat constituția liberală din 1888 și, cu sprijinul armatei, a reinstituat constituția din 1869 care sporea puterea suveranului și a guvernului.

Nemulțumirile populației și ale politicienilor sârbi față de politica internă a lui Alexandru Obrenovic a condus la organizarea loviturii de stat din vara anului 1903.

Lovitura de stat militară a reușit, conspiratorii intrând în palatul regal unde i-u

30 *Ibidem*, p. 119

31 *Ibidem*, p. 117

32 Barbara Jelavich, *op. cit.*, vol. II, Iași, 2000, p. 27

33 *Ibidem*, vol. I, p. 318

ucis pe rege și pe regină. A fost ucis și ministrul de război, precum și pe cei doi frați ai reginei³⁴. Acest eveniment a scandalizat opinia publică europeană.

În Serbia lovitura de stat a fost bine primită de către populație care dorea ieșirea țării de sub tutela Austro-Ungariei și eliberarea teritoriilor sârbești ocupate de către aceasta din urmă.

După înlăturarea dinastiei Obrenovic, tronul Serbiei a fost preluat de către Petru Karageorgevič. Noul rege al Serbiei avea 60 de ani în momentul urcării pe tron și își petrecuse cea mai mare parte a vieții în exil. Fusese educat la Paris și la Geneva și în politica externă se va îndrepta spre Franța. Din 1882 când s-a căsătorit cu fiica principelui Nicolae al Muntenegrului, până în 1890, când aceasta a murit, Petru a fost ginerele conducătorului muntenegrean.

Astfel, odată cu constituirea Antantei Cordiale (1904) și cu alianța franco-rusă (1907), Serbia se va orienta în mod evident spre această grupare de forțe.

Pe plan intern, în 1879 principele Nicolae a constituit un Consiliu de Stat având atribuții legislative și un Consiliu de Miniștri cu atribuții executive.

A fost realizată o reformă administrativă, țara având 12 provincii divizate în districte.

Armata a fost reorganizată după modelul armatei ruse, iar în 1888 a fost adoptat un nou cod de legi.

În ciuda acestor măsuri de modernizare și a câștigurilor teritoriale, Muntenegru era un stat sărac a cărui principală activitate economică era creșterea animalelor.

Din această cauză, în 1912, circa o treime dintre bărbați erau nevoiți să lucreze în afara țării pentru a-și întreține familiile, un număr important de muntenegreni emigrând, majoritatea în Statele Unite ale Americii³⁵.

Deși în 1905 principele Nicolae a permis adoptarea unei constituții, totuși se pronunța împotriva existenței oricărui partid politic și nu tolera nici un fel de opoziție.

Începând din 1907 au fost adoptate bugete anuale, cea mai importantă parte a resurselor financiare ale statului fiind reprezentată de subvenția primită din partea Rusiei³⁶.

Din inițiativa principelui Nicolae, în 1907 s-a înființat Partidul Național Adevărat care îi regrupa pe adepții regimului personal al acestuia.

În această perioadă tot mai multe firme italiene încep să-și desfășoare activitatea în Muntenegru, unele dintre ele obținând monopolul comercializării tutunului.

De asemenea, firmele italiene obținuseră contracte pentru extinderea portului Bar, precum și concesiunea construcției căii ferate Bar-Vizpazar. Aceasta a fost inaugurată în 1909, fiind singura cale ferată din Muntenegru³⁷.

În primii ani ai secolului al XX-lea relațiile sârbo-muntenegrene s-au încordat,

³⁴*Ibidem*, vol. II, p. 38

³⁵ *Ibidem*, p. 41

³⁶ *Ibidem*

³⁷ *Ibidem*, p. 42

Belgradul susținându-i pe muntenegrenii liberali ce se opuneau politicii principelui Nicolae pe care îl acuza și de o prea mare apropiere de Austro/Ungaria³⁸.

În aceste condiții, în 1910 Nicolae s-a proclamat rege al Muntenegrului și a încheiat o convenție cu Rusia care îi oferea și un important sprijin financiar³⁹.

Anexarea Bosniei și a Herțegovinei în 1908 de către Austro-Ungaria se dorea a fi o lovitură finală aplicată mișcărilor naționale ale slavilor din regiune și, implicit, Serbiei și Muntenegrului.

Ca reacție la această politică de expansiune a Austro-Ungariei, începând din toamna anului 1911, în mai puțin de un an de zile s-a format o alianță balcanică ce cuprindea: Serbia, Grecia, Bulgaria și Muntenegru. Această alianță avea ca scop eliberarea teritoriilor balcanice aflate încă sub dominație otomană⁴⁰.

La 8 octombrie 1912 când s-a declanșat primul război balcanic ca urmare a atacului Muntenegrului asupra trupelor otomane, efectivele armatei muntenegrene erau de 40 000 de soldați ce dispuneau de 140 de tunuri. Armata muntenegreană a acționat în sangeak-ul Novi Pazar și pe direcția Shkoder⁴¹.

În doar șase săptămâni trupele aliaților balcanici au zdrobit trupele otomane din Balcani și au eliberat cea mai mare parte a regiunii.

În aceste condiții, la 28 noiembrie 1912 a fost proclamată independența Albaniei⁴².

La 16 decembrie 1912 au început la Londra tratativele de pace⁴³. După două luni de negocieri, la 3 februarie 1913 otomanii au reluat luptele dar nu au obținut nici un succes militar, astfel că au fost nevoiți să revină la masa tratatelor⁴⁴.

Semnarea tratatului de pace de la Londra din 30 mai 1913 a pus capăt primului război balcanic și dominației otomane în Balcani⁴⁵.

Cu toate acestea, puternicele disensiuni intervenite între foștii aliați balcanici pe tema trasării frontierelor au condus la declanșarea celui de-al doilea război balcanic.

Astfel, la 29/30 iunie 1913, Bulgaria și-a atacat foștii aliați. Intervenția trupelor române în Bulgaria a grăbit înfrângerea acestora și încheierea unui armistițiu la 31 iulie 1913⁴⁶.

Conferința de pace a avut loc la București în august 1913 cu participarea:

38 Nicolae Ciachir, *op. cit.*, p. 394

39 *Ibidem*, p. 395

40 Gheorghe Zbucnea, *Istoria Iugoslaviei*, București, 2001, p. 28

41 Nicolae Ciachir, *op. cit.*, p. 438

42 Gheorghe Zbucnea, *op. cit.*, p. 29

43 Nicolae Ciachir, *op. cit.*, p. 439

44 Gheorghe Zbucnea, *op. cit.*, p. 29

45 Idem, *România și războaiele balcanice. 1912-1913. Pagini de istorie sud-est europeană*, București, p. 48

46 Barbara Jelavich, *op. cit.*, p. 96; Pătrașcu Dumitru Valentin, *Criza balcanică din 1908-1913 și atitudinea României în "Analele Universității din Craiova"*, seria Istorie, an XI, nr. 11/2006, Craiova, 2006, p. 137-150

României, Greciei, Serbiei, Muntenegrului și Bulgariei. Participarea Imperiului Otoman a fost respinsă de către Titu Maiorescu pe motiv că *“negocierile vor privi numai schimbările teritoriale între statele creștine”*⁴⁷.

Într-o telegramă expediată în cursul lunii iulie 1913 din Cetinje de către regele Nicolae al Muntenegrului și adresată regelui Carol I al României se afirma: *“Nerăbdători de a intra în viața normală, după un an de război, la fel ca și Majestatea Voastră voi fi fericit să se pună capăt la orice vărsare de sânge și să văd pacea restabilindu-se în Balcani (...) În această convingere, am desemnat delegați cu depline puteri, ce se vor deplasa imediat la București spre a trata preliminarile păcii”*⁴⁸.

Semnat la 10 august 1913, tratatul de pace de la București a reglementat situația teritoriilor eliberate din Balcani. Prin prevederile sale s-au delimitat frontierele: Bulgariei, Greciei, Serbiei și Muntenegrului.

Astfel, Grecia a obținut un teritoriu cu o suprafață de 51 300 km² și o populație de 1 600 000 de locuitori, reprezentând 51% din suprafața Macedoniei.

Tratatul reglementa și divizarea sangeak-ului Novi Pazar între Serbia și Muntenegru care vor avea de atunci înaintea graniță comună.

Pe lângă teritoriile din sangeak, Muntenegru anexa și o parte a Metohiei, restul regiunii, împreună cu Kosovo, revenind Serbiei⁴⁹. Ca urmare, în august 1913, Muntenegru avea o suprafață de 14 443 km² și o populație de circa 350 000 de locuitori⁵⁰.

După atacul Austro-Ungariei împotriva Serbiei, inițiat la 15/28 iulie 1914, Muntenegru a intrat în război alături de aceasta din urmă, deși fusese supus unor intense presiuni pentru a rămâne neutru.

Efectivele armatei muntenegrene erau, la 10 august 1914, de 39 264 de soldați și 927 de ofițeri. Armata dispunea de circa 100 de tunuri, majoritatea capturate în timpul războaielor balcanice⁵¹.

În septembrie 1914 armata muntenegreană a pătruns în Bosnia și Herțegovina ajungând până în împrejurimile orașului Sarajevo.

Austro-Ungaria a masat la frontierele Muntenegrului 73 de batalioane dotate cu 473 de piese de artilerie, iar în preajma golfului Boka Kotor au fost dislocate: un crucișător, 4 torpiloare și 3 vase de război sub pavilionul Dublei Monarhii⁵².

Până la finalul anului 1915 armata muntenegreană a ocupat o parte din nordul Albaniei, inclusiv orașul Skadar (Shkoder), și a preluat controlul asupra cursului Drinei.

În octombrie 1915 trupele austro-ungare și germane au inițiat o puternică

47 A.N.I.C., Fond Casa Regală, dosar 16/1913, f. 34

48 Apud. Gheorghe Zbucă, *România și războaiele balcanice...*, p. 275

49 Nicolae Ciachir, *op. cit.*, p. 472

50 *Ibidem*

51 *Ibidem*, p. 473

52 *Ibidem*

ofensivă împotriva Serbiei, pe frontul muntenegrean fiind trimiși 50 000 de soldați. Aceștia, armata muntenegreană le-a opus 48 000 de soldați ce dispuneau de 134 de tunuri⁵³.

Urmare a deciziei autorităților sârbe de evacuare a armatei prin Muntenegru, începând din 22 decembrie 1915, armata muntenegreană a asigurat evacuarea trupelor sârbe prin porturile de la Marea Adriatică.

În scurt timp, în ianuarie 1916, Muntenegru a fost ocupat de către armata austro-ungară.

Trupele sârbe și muntenegrene evacuate prin Muntenegru au stat la baza formării, în aprilie 1916, a trei armate sârbești. Astfel, în zona Salonicului au debarcat circa 150 000 de soldați sârbi și muntenegreni⁵⁴ care au continuat să lupte alături de trupele Antantei.

În aceste condiții, în iulie 1917 s-a semnat pe insula Korfu un acord în 13 puncte între delegații: sloveni, croați, muntenegreni și autoritățile sârbe pentru constituirea după război a unui stat al slavilor sudici ce urma a fi o monarhie constituțională sub dinastia Karageorgevic⁵⁵.

În septembrie 1918, armata a II-a sârbă alături de trupele franceze a rupt frontul de la Salonic înaintând prin Macedonia spre centrul Serbiei. După un marș de 54 de zile în cursul căruia au înaintat 500 de km, trupele sârbe au eliberat, la 1 noiembrie 1918, capitala Serbiei, Belgrad⁵⁶.

În condițiile în care comitetele din Slovenia, Croația, Voivodina, Bosnia și Herțegovina au decis unirea cu Serbia și Muntenegru, la 1 decembrie 1918 s-a proclamat la Belgrad, Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor având o suprafață de circa 247 500 km² și 11,6 milioane de locuitori⁵⁷.

La 28 iunie 1921 a fost adoptată constituția noului stat, cunoscută sub denumirea de "*Constituția de la Vidovdan*". Conform prevederilor acesteia, Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor era un stat centralizat sub conducerea dinastiei Karageorgevic.

După moartea regelui Petru Karageorgevič la 16 august 1921, tronul a fost ocupat de Alexandru Karageorgevič⁵⁸.

În 1922 s-a realizat o reformă administrativă, teritoriul fiind organizat în 33 de departamente având ca model sistemul administrativ francez.

La 6 ianuarie 1929 regele a impus schimbarea denumirii statului în Iugoslavia. Totodată s-a realizat o nouă organizare administrativă, departamentele fiind înlocuite cu 9 banovine⁵⁹.

⁵³ *Ibidem*

⁵⁴ *Ibidem*, p. 474

⁵⁵ *Ibidem*, p. 489

⁵⁶ *Ibidem*, p. 490

⁵⁷ Gheorghe Zbucea, *Istoria Iugoslaviei*, p. 39

⁵⁸ *Ibidem*, p. 43

⁵⁹ *Ibidem* p. 47

La 31 martie 1931 a fost realizat un recensământ, populația Iugoslaviei fiind de 13 934 000 de locuitori⁶⁰.

Asasinarea regelui Alexandru la Marsilia, la 9 octombrie 1934, ca urmare a colaborării dintre organizația teroristă macedoneană și ustașii croați, a produs o puternică criză internă. Deoarece moștenitorul tronului, Petru al II-lea Karageorgevic avea doar 11 ani, a fost instituită o regență⁶¹.

La 26 august 1939 s-a semnat la Bled un accord între primul-ministru iugoslav, Dragisa Cvetković și Vlatko Macek, liderul Partidului Țărănesc Croat ce constituia un prim pas spre federalizarea Iugoslaviei⁶².

Urmare a aderării Iugoslaviei la Axă prin semnarea unui acord la 25 martie 1941 la Viena, un grup de ofițeri sârbi condus de Dusan Simovic a organizat cu succes o lovitură de stat la Belgrad la 27 martie 1941⁶³.

După proclamarea ca rege a lui Petru al II-lea Karageorgevic, acesta l-a numit pe Dusan Simovic, prim-ministru al Iugoslaviei.

Lovitura de stat de la Belgrad l-a determinat pe Adolf Hitler să ordone invadarea Iugoslaviei, operațiune începută la 6 aprilie 1941⁶⁴.

La 10 aprilie 1941 a fost proclamat la Zagreb Statul Independent Croat al cărui conducător a devenit Ante Pavelic.

A doua zi, la 11 aprilie 1941, Belgradul a fost ocupat de către trupele germane.

În aceste condiții, la 17 aprilie 1941 armata iugoslavă a capitulat iar Iugoslavia a încetat să mai existe ca stat, teritoriul său fiind divizat în zone de ocupație germană, italiană și bulgară⁶⁵.

După această dată, Muntenegru împreună cu Kosovo a fost ocupat de către trupele italiene ale lui Benito Mussolini și alipit Albaniei, aflată și ea sub ocupație italiană.

În iunie 1941 s-a produs în Muntengru o puternică revoltă împotriva trupelor italiene. În iunie 1942 trupele italiene au inițiat masive operațiuni de represalii, dar răzvrătirile și sabotajele au continuat⁶⁶.

Concomitent, în Serbia acționau partizanii conduși de către Iosip Broz Tito și cetnicii regaliști coordonați de către Draza Mihajlović.

În septembrie 1943, după ieșirea Italiei din război, partizanii lui Tito au capturat cantități enorme de arme italiene ce le-au permis să continue lupta de gherilă împotriva armatei germane din Serbia.

În primăvara anului 1944, datorită succesorilor pe care le obținuseră pe câmpul

60 *Ibidem*, p. 39

61 *Ibidem*, p. 49

62 *Ibidem*, p. 55

63 *Ibidem*, p. 68-69

64 *Ibidem*, p. 71

65 *Ibidem*, p. 72

66 Barbara Jelavich, *op. cit.*, vol. II, p. 238

de luptă, Alianții au decis să-i sprijine pe partizanii lui Tito, în detrimentul cetnicilor.

Astfel, fiind sprijiniți și de către sovietici, partizanii au eliberat Belgradul în octombrie 1944. Practic, după această dată, partizanii lui Tito controlau cea mai mare parte a Iugoslaviei⁶⁷.

După încheierea războiului, datorită faptului că trupele de partizani controlau cea mai mare parte a teritoriului⁶⁸, în Iugoslavia nu au fost staționate trupe sovietice de ocupație.

În aceste condiții, la 11 noiembrie 1945 s-au organizat alegeri câștigate de Frontul Popular al Iugoslaviei, formațiune dominată de către comuniști.

Adunarea Constituantă întrunită la 25 noiembrie 1945 a abolit monarhia și a proclamat republica⁶⁹.

La 31 ianuarie 1946 Adunarea Constituantă a adoptat o nouă constituție ce proclama Republica Socialistă Federativă Iugoslavia⁷⁰. Aceasta era constituită din șase republici: Slovenia, Croația, Bosnia-Herțegovina, Serbia, Muntenegru și Macedonia. În cadrul republicii Serbia existau două provincii autonome: Kosovo și Voivodina⁷¹.

După conflictul sovieto-iugoslav din iunie 1948, Iugoslavia condusă de către Iosip Broz Tito a urmat o cale proprie de dezvoltare independentă de directivele de la Moscova.

În politica internă, *titoismul* a constat în implementarea sistemului de autogestiune în întreprinderile de stat și renunțarea la colectivizarea forțată a agriculturii. Astfel, la 30 martie 1953 a fost adoptată o lege ce punea capăt procesului de colectivizare a agriculturii⁷².

În politica externă Iugoslavia a acționat independent de voința liderilor sovietici, Tito fiind inițiatorul mișcării statelor nealiniate.

La 31 ianuarie 1953 a fost adoptată o nouă constituție ce menținea caracterul federal al statului. În 1963 și 1974 au fost adoptate noi constituții, cea din 1974 mărind atribuțiile republicilor precum și pe cele deținute de către regiunile autonome.

Începând din anul 1971 a fost instituit un regim de conducere a statului sub forma unei prezidenții colective, sistem prevăzut și în constituția adoptată în 1974⁷³.

Urmare a măsurilor de liberalizare economică, în perioada 1953-1965, produsul intern brut al Iugoslaviei a crescut cu o rată anuală de 8,1%⁷⁴, iar în

67 *Ibidem*, p. 246

68 *Ibidem*, p. 246

69 Gheorghe Zbucă, *Istoria Iugoslaviei*, p. 85

70 *Ibidem*, p. 89

71 Barabara Jelavich, *op. cit.*, p. 268

72 Gheorghe Zbucă, *Istoria Iugoslaviei*, p. 103

73 *Ibidem*, p. 110

74 *Ibidem*, p. 148

perioada 1948-1985, rata anuală de creștere a fost de 5,4%⁷⁵.

După moartea lui Tito, survenită la 4 mai 1980, Iugoslavia va cunoaște o perioadă de dificultăți politice și economice ce se vor acutiza spre sfârșitul anilor '80 și vor conduce la destrămarea Republicii Socialiste Federative în anul 1991⁷⁶.

În 1985 Muntenegru avea un produs intern brut pe cap de locuitor echivalent cu 80% din produsul intern brut pe cap de locuitor al Iugoslaviei.

Singurele regiuni din Iugoslavia mai slab dezvoltate erau Kosovo (36% din medie) și Macedonia (75%).

În schimb, produsul intern brut pe cap de locuitor înregistrat în Slovenia era cu 79% peste media la nivel federal. Peste media federației se situau și Croația și regiunea autonomă Voivodina⁷⁷.

În 1981, la scurt timp după moartea lui Tito, s-a produs la Pristina, în Kosovo, o puternică revoltă a albanezilor⁷⁸. Aceștia solicitau acordarea unor drepturi sporite privind educația, înființarea unei universități la Pristina, și transformarea Kosovo în cea de-a șaptea republică a Iugoslaviei. Acesta poate fi considerat momentul declanșator al viitoarelor confruntări interetnice din spațiul ex-iugoslav.

După ce a devenit lider al comuniștilor din Serbia, în 1987, înlocuindu-l pe Ivan Stambolic, Slobodan Milosevic a decis organizarea la 28 iunie 1989, cu prilejul aniversării a 600 de la prima bătălie din Kosovo, a unei adunări populare în Kosovo, prilej cu care s-a anunțat desființarea autonomiei provinciei.

În perioada următoare tensiunile interetnice s-au acutizat pe teritoriul întregii Iugoslavii, astfel că, alegerile organizate în republici în cursul anului 1990 au adus la conducere politicieni naționaliști ce vizau desprindea de Serbia unde Slobodan Milosevic a câștigat alegerile din 1990.

În Muntenegru, atât alegerile din decembrie 1990, cât și cele din decembrie 1992 au fost câștigate de foștii comuniști conduși de către Momir Bulatovic care doreau menținerea federației iugoslave⁷⁹.

La 25 iunie 1991 Slovenia și Croația și-au proclamat independența, fapt ce a condus la dispariția federației iugoslave⁸⁰. Cele două state au fost susținute în mod deschis de către Republica Federală Germania care le-a recunoscut imediat independența și și-a convins partenerii din cadrul Comunității Europene să procedeze în același fel.

Acesta avea să fie debutul confruntărilor armate ce au cuprins aproape întreg teritoriul iugoslav în anii 1991-1995.

A doua zi, pe 26 iunie 1991, a început războiul civil din Slovenia. După 8

⁷⁵ *Ibidem*

⁷⁶ Stefano Bianchini, *Problema iugoslavă*, București, 2003, p. 134-135

⁷⁷ Gheorghe Zbucea, *op. cit.*, p. 142

⁷⁸ Florian Gârz, *op. cit.*, p. 34

⁷⁹ Stefano Bianchini, *op. cit.*, p. 155-156

⁸⁰ Gheorghe Zbucea, *op. cit.*, p. 142

zile de confruntări cu forțele locale, armata federală iugoslavă s-a retras din Slovenia.

Ulterior a izbucnit războiul civil din Croația, unde autoritățile de la Zagreb au atacat regiunea Krajna, locuită în majoritate de către sârbi, deoarece aceștia proclamaseră unirea cu Serbia.

Autoritățile de la Zagreb doreau desprinderea de Iugoslavia invocând principiul etnic în acest sens, dar nu erau de acord cu secesiunea tot pe principii etnice a regiunii Krajna din Croația. Se susținea menținerea vechilor granițe existente între republicile federației iugoslave.

Acest principiu a fost susținut de către Comunitatea Europeană și de SUA, granițele tuturor fostelor republici federale rămânând nemodificate, cu excepția Serbiei, unde secesiunea regiunii Kosovo a fost susținută și chiar impusă prin raidurile aeriene inițiate de către NATO asupra Serbiei la 24 martie 1999..

În cursul operațiunilor militare din Croația, armata federală iugoslavă a bombardat portul Dubrovnik de la Marea Adriatică, situat în apropierea frontierelor muntenegrene.

Urmare a referendumului din 17 noiembrie 1991 s-a proclamat independența Macedoniei⁸¹..

După proclamarea independenței Bosniei la începutul anului 1992, a început războiul civil din Bosnia. Aici a avut loc partea cea mai sângeroasă a războiului civil din fosta Iugoslavia.

În condițiile dezmembrării Iugoslaviei, la 27 aprilie 1992 s-a proclamat noua Republică Federală Iugoslavia compusă din Serbia și Muntenegu, Slobodan Milosevic fiind ales președinte.

Urmare a proclamării independenței Bosniei de către Alija Izetbegovic, sârbi din Bosnia, ce reprezentau circa 44% din populația totală, au proclamat Republica Srpska cu capitala la Pale. Biljana Plavsic a devenit conducătoarea regiunii, sârbi bosniaci dispunând și de forțe armate aflate sub comanda lui Ratko Mladic.

Pentru a împiedica secesiunea sârbilor și unirea cu Serbia, croații și bosniacii musulmani au creat federația croato-musulmană, susținută puternic de către statele occidentale.

În schimb, armata sârbilor bosniaci a beneficiat de sprijinul activ al armatei federale iugoslave, aflată sub comanda președintelui iugoslav Slobodan Milosevic.

Atât în confruntările din Croația, cât și în acelea din Bosnia, s-au implicat activ și trupe paramilitare sârbești, cele mai active unități fiind *Beretele Roșii* ai căror membri erau supranumiți *Tigrii lui Arkan* care își aveau cartierul general la Erdut, în regiunea Slavonia Orientală din Croația locuită majoritar de către sârbi și situată la granița cu Serbia.

Unul dintre cele mai tragice episoade ale războiului din Bosnia a fost masacrul

81 Kopi Kycyku, *Istoria Macedoniei*, București, 2003, p. 91

de la Srebrenica, produs în vara anului 1995. Enclava musulmană de la Srebrenica era apărată de trupe ONU de menținere a păcii (*Căști Albastre*) aflate sub comandă olandeză.

În vara anului 1995 trupele sârbilor bosniaci comandate de către Ratko Mladic au atacat enclava de la Srebrenica. *Căștile Albastre* s-au retras permițând sârbilor să ocupe enclava și să ucidă câteva mii de civili musulmani ce au fost înmormântați în gropi comune. Acesta este considerat cel mai mare masacru din Europa după cel de-al doilea război mondial.

În toată perioada războiului civil din fosta Iugoslavie (1991-1995) liderii muntenegreni Momir Bulatovic și Milo Djukanović l-au sprijinit pe Slobodan Milosevic, devenit în 1992 președinte al Iugoslaviei,

În cele din urmă, războiul din Bosnia a luat sfârșit ca urmare a acordului de pace de la Dayton (SUA) încheiat în noiembrie 1995⁸².

În 1991, conform datelor recensământului populației realizat în Muntenegru, populația acestei republici era de 616 300 de locuitori⁸³.

Alegerile organizate în Muntenegru în decembrie 1992 au fost câștigate de către foștii comuniști ai căror lideri erau Momir Bulatovic și Milo Djukanović.

Tragedia iugoslavă a continuat cu criza kosovară ce a condus la bombardarea Serbiei de către forțele aeriene ale NATO, operațiune inițiată la 24 martie 1999⁸⁴. În timpul acestei operațiuni teritoriul Muntenegrului a fost cruțat de loviturile aeriene ale NATO. Acest fapt ilustrează încă o dată politica americană denumită (*Bâta și Morcovul*) utilizată pentru a-i determina pe liderii muntenegreni să se distanțeze de liderul iugoslav Slobodan Milosevic.

Urmare directă a tragediei produse în Serbia în cursul anului 1999, în octombrie 2000, după o serie de proteste de stradă la Belgrad, Slobodan Milosevic a fost nevoit să părăsească puterea, președinte al Iugoslaviei devenind Vojslav Kostunica.

În februarie 2003 a fost adoptată o nouă constituție ce prevedea dispariția Republicii Federale Iugoslavia și crearea unei uniuni statale sub denumirea de Serbia-Muntenegru.

La scurt timp de la constituirea uniunii Serbia-Muntenegru, încurajat de promisiunile privind o mai rapidă integrare europeană, Milo Djukanovic a inițiat un referendum privind independența Muntenegrului.

Urmare a faptului că peste 55% din totalul alegătorilor au votat favorabil, la 3 iunie 2006 a fost proclamată independența Muntenegrului. Capitala noului stat era orașul Podgorica [Titograd, în perioada comunistă, n.n.].

Trebuie menționat faptul că la 1 ianuarie 2002 când a intrat în circulație moneda unică europeană (euro), Muntenegru a renunțat la dinarul iugoslav și a

82 Tom Gallagher, *Balcanii în noul mileniu. În umbra războiului și a păcii*, București, 2006, p. 62-64

83 Gheorghe Zbucnea, *Istoria Iugoslaviei*, p. 59

84 *Ibidem*, p. 156

introdus euro.

În aceste condiții, odată cu proclamarea independenței Muntenegrului, Serbia a pierdut accesul direct la Marea Adriatică. Practic, din acest punct de vedere, Serbia a revenit la situația anterioară primului război mondial.

La fel ca alte state din sudul continentului european, Muntenegru vizează o dezvoltare bazată pe servicii turistice, fapt favorizat de poziția sa geografică ce oferă acces la litoralul adriatic dar și peisaje superbe, aer curat și posibilitatea obținerii unor produse alimentare ecologice datorită lanțului muntos ce străbate întreaga țară.

ANEXE

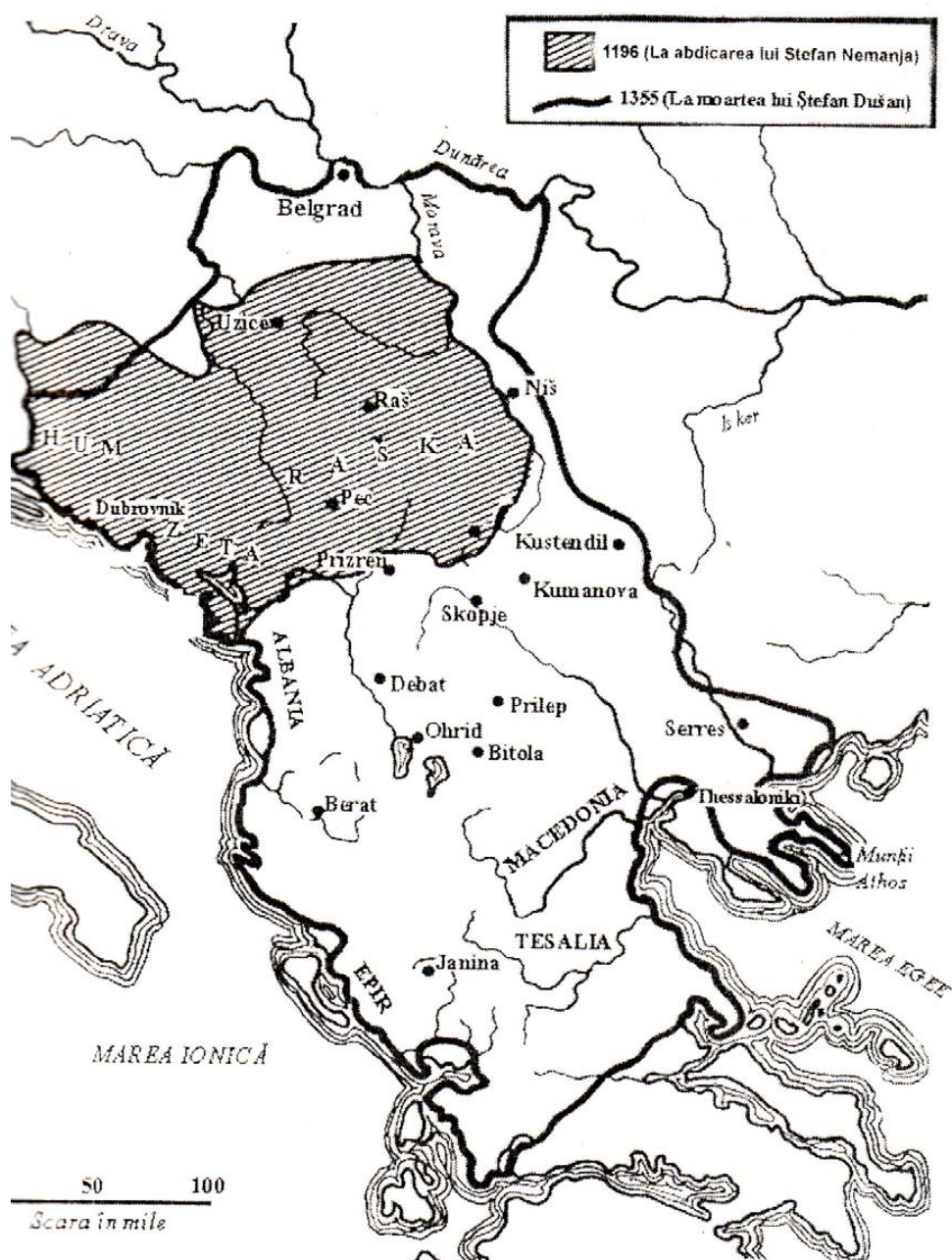

Fig 1. Serbia în timpul dinastiei Nemanja

Fig 2. Iniințarea Regatului sîrbilor, croaților și slovenilor

Fig 3. Împărțirea Iugoslaviei

Fig 4. Iugoslavia postbelică: înființarea federației

Fig. 5 Harta administrativă a Republicii Muntenegro

Fig. 6 Stema Republicii Muntenegru

Fig. 7 Steagul actual al Republicii Muntenegru

Fig. 8 Principele Nikola (1860-1910) proclamat rege al Muntenegrului (1910-1916)